KINNITATUD
riigiarhivaari käskkirjaga nr 18
(kuupäev digitaalallkirjas)

JUURDEPÄÄSU KORD ISIKUANDMEID SISALDAVATELE ARHIVAALIDELE

1. ÜLESANNE JA KASUTAJAD

1.1. Juurdepääsu kord isikuandmeid sisaldavatele arhivaalidele (edaspidi kord) sõnastab Rahvusarhiivi nõuded ja toimimisjuhise juurdepääsuks nimetatud arhivaalidele.

1.2. Kord on suunatud **arhiivikasutajatele** ja **Rahvusarhiivi töötajatele.**

2. VABA JUURDEPÄÄSUGA ISIKUANDMED

2.1. Rahvusarhiivis on isikuandmetele **vaba juurdepääs**[1], kui tegu on:

a. mistahes ajast pärinevate **lihtisikuandmetega**, ehk üksnes andmesubjekti **nime, soo, sünni- või surmaaja, surma fakti ja/või matmise aja ja kohaga**;

   - lihtisikuandmetena käsitleb Rahvusarhiiv ka suguvõsauurimisel selguvaid isiku seoseid teiste isikutega (nt lapsevanemaks, lapseks ja abikaasaks olemine), kui ei ole otsest saladuses hoidmise nõuet (näiteks lapsendamissaladuse kaitseks), kuna teisiti pole võimalik kasutada tunnustatud õigust teada oma esivanemaid, sugulasi ja hõimlasi.

b. **mistahes isikuandmetega** (sh isikuandmete eriliikidega[2]), kui need **on loodud ja arhiveeritud** nii, et isiku ja tema lähedaste eraelu kahjustamine isiku eluajal ega 30 aasta jooksul pärast tema surma ei ole tõenäoline;

   - Rahvusarhiivi senise kogemuse põhjal on suur osa 1940. aastast vanemaid isikuandmeid just sellised.

c. isikuandmetega, **mis võivad hajusalt sisalduda asutuste, ettevõtete ja organisatsioonide juhtimis- ja põhitegevuse dokumentides**, kuid mida pole mõistliku ressursiga võimalik hallata.

   - isikuandmete haldamise väikseim tasand arhiivikirjeldustes on sari; säiliku ja/või arhivaali tasandil selguvad isikuandmed tihti uurijateeninduse käigus ning vajadusel täpsustatakse neid konkreetse juhtumi korral.

[1] Kui tegu on eraõiguslike arhivaalidega, võib üleandja olla kehtestanud neile siiski juurdepääsupiirangud.
[2] Vt Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) 2016/679, 27. aprill 2016, artikkel 9.

3. PIIRATUD JUURDEPÄÄSUGA ISIKUANDMED

3.1. Selle isikuandmete rühma moodustavad põhiliselt isikuandmed:

a. mis on Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruses (EL) 2016/679, 27. aprill 2016, **defineeritud isikuandmete eriliikidena**;

- neist ilmnevad rassiline või etniline päritolu; poliitilised vaated, usulised või filosoofilised veendumused või ametiühingusse kuulumine; geneetilised andmed; biomeetrilised andmed; terviseandmed; andmed seksuaalelu ja seksuaalse sättumuse kohta.

b. mida kaitsevad **eriseadused**[3];

- need võivad sisaldada näiteks lapse põlvnemise (lapsendamise ning kunstliku viljastamise) saladust; advokaadi ning kliendi suhte saladust; panga ja kliendi suhte saladust; notari ametitoimingu saladust, sealhulgas testamendi ja pärimislepingu saladust; kohtueelse menetluse ja kohtumenetluse käigus esile tulnud isikuandmete saladust.

c. mida võib nimetada **eraelulisteks isikuandmeteks**.

- need on isikuandmed, mida avaliku teabe seadus **käsitleb eriliiki isikuandmetele lisaks**[4] ja mille avaldamisega võib kaasneda oht isiku elule, tervisele, identiteedile ning varaline või mainekahju jms. Need andmed kirjeldavad:

    - perekonnaelu üksikasju;
    - sotsiaalabi või sotsiaalteenuste osutamise taotlemist;
    - isiku vaimseid või füüsilisi kannatusi;
    - või muud, kui sellisele teabele juurdepääsu võimaldamine kahjustab oluliselt isiku eraelu puutumatust;

- sellised isikuandmed võivad asuda:

    - asutuste töötajate isikutoimikutes ja muudes personalidokumentides;
    - isikutoimikutes, mida on pidanud repressiivorganid või ühiskondlikud organisatsioonid;
    - kohtutoimikutes;
    - andmekogudes;
    - erakirjavahetuse hulgas.

3.2. Nimetatud isikuandmete kasutusse andmine võib kahjustada isikute huve, valmistada neile ebameeldivusi või piinlikkust, või valmistada mistahes muud suuremat ohtu isiku eraelule. Rahvusarhiiv piirab juurdepääsu ülalmainitud isikuandmetele **käesoleva korra peatükk 4 kohaselt**.

[3] Nt advokatuuriseadus, notariaadiseadus, krediidiasutuste seadus, pärimisseadus, tervishoiuteenuste korraldamise seadus, psühhiaatrilise abi seadus, perekonnaseadus, kriminaalmenetluse seadustik.
[4] Vt avaliku teabe seadus § 35 lg 1 p 12–16.

4. JUURDEPÄÄSU MENETLEMINE

4.1. Juurdepääsu taotlemine

4.1.1. Piiranguga isikuandmetele juurdepääsuks tuleb kasutajal täita taotlus ja esitada see Rahvusarhiivi veebi kaudu.

4.1.2. Taotluses tuleb kasutajal kas:

a. **näidata ära seadusest tulenev õigus** arhivaalides olevatele isikuandmetele juurde pääseda, või, kui seda ei ole punktis 4.2 nimetatud, siis
b. **põhjendada oma juurdepääsusoovi**.

4.1.3. Rahvusarhiivil tuleb **kontrollida** kasutaja seadusest tulenevat õigust isikuandmetele juurde pääseda või viia läbi **kaalutlemine** vastavalt kasutaja esitatud põhjendusele.

4.2. Seadusest tulenev õigus juurdepääsuks

4.2.1. Kasutaja pääseb arhivaalides olevatele isikuandmetele juurde juhul, kui tal on selleks seadusest tulenev õigus. Sellistel juhtudel Rahvusarhiiv ei vii läbi kaalutlemist (vt jaotist 4.3). Need on juhtumid, kui:

a. kasutaja taotleb juurdepääsu **enda isikuandmetele** (arhiiviseaduse § 10 lõige 1 alusel);
b. kasutaja on andmesubjekti **pärija, abikaasa, alaneja või üleneja sugulane, õde või vend** juhul, kui andmesubjekt on surnud (arhiiviseaduse § 10 lõige 6 alusel);
c. kasutajal on andmesubjekti **kirjalik nõusolek** või juhul, kui andmesubjekti surmast pole möödas 30 aastat[5], siis andmesubjekti pärija, abikaasa, alaneja või üleneja sugulase, õe või venna **kirjalik nõusolek** (arhiiviseaduse § 10 lõige 6 alusel);
d. isikuandmete töötlemine on vajalik **avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks** või **avaliku võimu teostamiseks**[6] (avaliku teabe seaduse § 38 lõige 3 alusel);
e. valdkonna eetikakomitee või Andmekaitse Inspektsioon on **kontrollinud isikuandmete kaitse seaduses sätestatud tingimuste täitmist** teadus- ja ajaloouuringu teostamiseks (isikuandmete kaitse seaduse § 6 lõige 4 alusel);
f. kasutajal või Rahvusarhiivil on tõendeid, et **andmesubjekt on enda isikuandmed ilmselgelt avalikustanud** (isikuandmete kaitse üldmääruse art. 9 lõige 2 punkt e alusel).

4.3. Juurdepääs kaalutlemist nõudvatel juhtudel

Kui kasutajal puudub punktis 4.2 nimetatud seadusest tulenev õigus arhivaalides olevatele isikuandmetele juurde pääseda, otsustab Rahvusarhiiv **juurdepääsu võimaldamise kaalutledes**.

---

[5] Juurdepääsupiirangu tähtaja seadmise alus tuleneb avaliku teabe seaduse § 40 lõige 3 toodud tähtajast. Kui andmesubjekti surma ei ole võimalik tuvastada, siis on see 110 aastat alates isiku sünnist, või 75 aastat teabe dokumenteerimisest, kui isiku sündi või surma pole võimalik tuvastada.

[6] Rahvusarhiivil on õigus veenduda selles, kas avalike ametiülesannete täitmise põhjendus õigustab juurdepääsu. Näiteks ei ole kohaliku omavalitsuse ametnikul juurdepääsuõigust notari ametitoimingu saladusega kaitstud lepingutele, välja arvatud juhul, kui omavalitsus on ise lepingu osapooleks või poole volitatud esindajaks.

4.3.1. Eraelulised isikuandmed

4.3.1.1. Kui kasutaja taotleb juurdepääsu eraelulistele isikuandmetele, kaalutletakse, kas mõni isikuandmete kaitse üldmääruse **artikli 6 lõikes 1**[7] **nimetatud tingimustest** on täidetud. Kui juurdepääsu tingimuseks on **õigustatud huvi**, võtab Rahvusarhiiv kaalutlemisel arvesse:

a. **riive intensiivsust** – mida tugevam on juurdepääsust põhjustatud isiku põhiõiguste riive (sh õigus perekonna- ja eraelu puutumatusele), seda vähem on arhivaalidele juurdepääsu õigustavaid põhjusi. Tugeva riive korral õigustab juurdepääsu vaid vajadus andmeid kasutada nende loomise põhjusele lähedasel põhjusel. Kui isikuandmetele juurdepääsu võimaldamine kahjustaks oluliselt andmesubjekti eraelu puutumatust, jäetakse juurdepääsuluba andmata;

b. **avaldamise viisi** – juurdepääsu andmetele reeglina ei võimaldata, kui juurdepääsu vajadusest tuleneb paratamatult ulatuslik isikuandmete avaldamine (avalikustamine) isikustatud kujul ajakirjanduses või veebis;

c. **uurimisteemat ja uurimistöö kaalukust** – mida üldisemat huvi uurimus pakub, seda rohkem on juurdepääs põhjendatud. Uurimistulemuste teadusliku publitseerimisega kaasneb tõenäoliselt rohkem avalikku hüve kui uurimisel isiklikuks otstarbeks.

4.3.2. Eriliiki ja eriseadustega kaitstavad isikuandmed

4.3.2.1. Kui kasutaja taotleb juurdepääsu **isikuandmete eriliikidele**, siis peab isikuandmete töötlemise alus vastama **isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 9 lõikele 2**[8].

4.3.2.2. **Teadus- ja ajaloouuringu** puhul, mille tarbeks on vajalik juurdepääs eriliiki ja/või eriseadusega kaitstavatele isikuandmetele **andmesubjekti tuvastamist võimaldaval kujul**, täidab Rahvusarhiiv isikuandmete kaitse seaduse § 6 lõige 4 sätestatud eetikakomitee rolli. Kaalutlemisel võetakse arvesse, kas:

a. pärast tuvastamist võimaldavate andmete eemaldamist (varjamist) on teadus- ja ajaloouuringu eesmärgid saavutatavad või oleks neid ebamõistlikult raske saavutada ning kas isikuandmete töötlemine on proportsionaalne saavutatava eesmärgiga;

b. teadus- ja ajaloouuringu teostaja hinnangul on selleks ülekaalukas avalik huvi ning kas isikuandmete töötlemine austab isikuandmete kaitse õiguse olemust;

c. töödeldavate isikuandmete põhjal ei muudeta andmesubjekti kohustuste mahtu ega kahjustata muul viisil ülemäära andmesubjekti õigusi ning kas on tagatud sobivad ja konkreetsed meetmed andmesubjekti põhiõiguste ja huvide kaitseks.

4.4. Juurdepääsu üle otsustamine

4.4.1. Otsuse juurdepääsu võimaldamise või sellest keeldumise kohta võtavad kaalutlemist nõudvatel juhtudel vastu Rahvusarhiivi klienditeeninduse eest vastutava **osakonna juhataja või asejuhataja, või filmiarhiivi direktor või asedirektor**.

[7] Vt Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) 2016/679, 27. aprill 2016, artikkel 6.
[8] Vt Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) 2016/679, 27. aprill 2016, artikkel 9.

4.4.2. Kui otsustamine puudutab juurdepääsu teadus- ja ajaloouuringu jaoks töödeldavatele eriliiki isikuandmetele, siis käsitleb Rahvusarhiiv otsust kui **isikuandmete kaitse seaduse § 6 lõikes 4 nimetatud eetikakomitee otsust**.

4.4.3. Kaalutlemist mittenõudvatel juhtudel võtab juurdepääsu võimaldamise või sellest keeldumise otsuse vastu **klienti teenindav arhivaar**.

4.4.4. Juurdepääsuloa andmisest keeldumise korral on juurdepääsu taotlejal **õigus esitada taotlus riigiarhivaarile otsuse ülevaatamiseks**.

4.4.5. Juurdepääsu üle otsustatakse:

a. kohe, kui juurdepääsu võimaldamine saab toimuda kaalutlemata (vt jaotist 4.2) ning Rahvusarhiiv on veendunud, et juurdepääsuks on seadusest tulenev õigus;
b. mõistliku tähtaja jooksul, kui Rahvusarhiiv viib läbi kaalutlemise, kuid mitte hiljem kui ühe kuu möödudes.

4.4.6. Rahvusarhiiv vormistab uurija taotluse põhjal nii juurdepääsu lubamise kui ka sellest keeldumise korral **juurdepääsu otsuse**. Otsust **põhjendatakse** asjakohase selgitusega ning see tehakse uurijale teatavaks iseteeninduskeskkonna VAU[9] kaudu.

4.4.7. Juurdepääsuloa **annab Rahvusarhiiv alati tähtajaliselt,** kuid mitte kauemaks kui **üks aasta**. Vajadusel täpsustatakse juurdepääsuluba uurimisteema raames.

4.5. Piiranguga arhivaalide kasutusse andmine

4.5.1. Juurdepääsuloa puhul korraldab Rahvusarhiiv arhivaali või selle osa kasutusse andmise **parimal võimalikul viisil**. Vajadusel kopeeritakse arhivaal või osa sellest, muudetakse tekstilõigud koopial loetamatuks, kaetakse paberdokumendi/säiliku teatud osad jms.

4.5.2. Digiteeritud dokumentidele võimaldatakse juurdepääs veebis juhul, kui **kasutaja ennast autendib**. Muudel juhtudel saab digiteeritud dokumentidega tutvuda **Rahvusarhiivi uurimissaalide arvutivõrgus**.

4.5.3. Kui eelnevad toimingud on liigselt aja- ja töömahukad, vahendatakse dokumendist huvipakkuvat piiranguta teavet kasutajale sobivas vormis (näiteks suuliselt või vastuskirjana).

4.6. Juurdepääsutaotluse ja sellega kaasnevate dokumentide säilitamine

4.6.1. Piiranguga dokumentidele juurdepääsu võimaldamise ja sellest keeldumise juhtumid **peavad olema dokumenteeritud nii, et need on tagantjärele tõendatavad**. Kasutaja esitatud taotlus, sellega kaasnevad dokumendid ja juurdepääsu otsus hoitakse alles vastavalt Rahvusarhiivi liigitusskeemis toodud säilitustähtajale, mille möödumisel andmed hävitatakse.

4.6.2. Andmesubjekti nõusolek või sellest keeldumise otsus on soovitatav lisada säiliku juurde ning kirjeldada juhtum arhiiviainese kirjelduselementides nr 4.3.5 „*Alus*“ ja 4.3.6„*Kirjeldus*“.[10]

[9] http://www.ra.ee/vau/.
[10] Vt Rahvusarhiivi juhist „Arhiivikirjelduse elementide loetelu“, versioon 3.0, 07.05.2020 (https://www.ra.ee/wp-content/uploads/2020/05/RA-KIRJ_ELEM_LOEND_Vers.3.0_2020_07.05.2020.pdf).

5. JUURDEPÄÄSU KIRJELDAMINE

5.1. Kirjelduselemendid juurdepääsu kirjeldamiseks

5.1.1. Rahvusarhiivi teatmestus **kirjeldatakse piiranguid kirjelduselemendi „Juurdepääsutingimused“ alusel järgmiste alamelementidega**:

a. **liik**;
   - piiratud juurdepääsuga isikuandmeid sisaldavad arhivaalid kirjeldatakse väljakirjutatult „ISIKUANDMED“ või lühendina „DEI“.

b. **alates**;
c. **kuni**;
d. **kestus**;
e. **alus**;
   - piirangu **aluseks on õigusakt** (lõike või punkti täpsusega) või **dokument**, mille alusel juurdepääsupiirang on kehtestatud (akt, leping, käskkiri vms);

   - piirangu „ISIKUANDMED“ puhul viidatakse kas **eriseadusele** või **avaliku teabe seadusele**;

f. **kirjeldus**.

5.1.2. Kirjelduselementide kasutamist saab täpsemalt vaadata Rahvusarhiivi juhisest „Arhiivikirjelduse elementide loetelu“[11].

[11] Rahvusarhiivi juhis „Arhiivikirjelduse elementide loetelu“, versioon 3.0, 07.05.2020 (https://www.ra.ee/wp-content/uploads/2020/05/RA-KIRJ_ELEM_LOEND_Vers.3.0_2020_07.05.2020.pdf).